

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Krakowie

LKR.410.19.3.2023

Pan
dr inż. Janusz Tomaszewicz
Dyrektor
Gorczańskiego Parku Narodowego
Poręba Wielka 590,
34-735 Niedźwiedź

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/062 – Zarządzanie ochroną przyrody w parkach narodowych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Gorczański Park Narodowy, Poręba Wielka 590, 34-735 Niedźwiedź (<i>GPN lub Park</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	dr inż. Janusz Tomaszewicz – Dyrektor Gorczańskiego Parku Narodowego od 5 grudnia 2001 r. (<i>Dyrektor</i>)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami.2. Opracowanie dokumentacji niezbędnej do planowania i realizacji ochrony przyrody parku narodowego i zarządzania jej zasobami.3. Realizacja zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami oraz ich wpływ na zachowanie i ochronę zasobów przyrodniczych parku.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2023 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych tj. 20 listopada 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Rafał Rossowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/84/2023 z 22 sierpnia 2023 r. i upoważnienie do kontroli nr LKR/122/2023 z 9 listopada 2023 r.2. Aleksander Podsiadło, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/108/2023 z 4 października 2023 r., upoważnienie do kontroli nr LKR/121/2023 z 9 listopada 2023 r. i upoważnienie do kontroli nr LKR/129/2023 z 27 listopada 2023 r.

(akta kontroli str. 1-4, 925-930)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia zarządzanie ochroną przyrody w GPN w latach 2019-2023 (do końca III kwartału).

Uzasadnienie oceny ogólnej

W strukturze organizacyjnej Parku prawidłowo i rzetelnie wyodrębniono komórki organizacyjne oraz pracowników odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z ochroną przyrody i zarządzaniem jej zasobami. Pracownicy, którym powierzono ich realizację, posiadali odpowiednie kwalifikacje i spełniali wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie stanowisk oraz wymagań kwalifikacyjnych, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych³.

Dyrektor, zgodnie z art. 8e ust 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁴ wydawał zarządzenia dotyczące funkcjonowania Parku, w tym określające sposoby udostępniania jego obszarów.

Prace nad projektem Planu ochrony rozpoczęto w GPN w 2015 r. W wyniku prowadzonych prac, przedłożono ministrowi właściwemu do spraw środowiska projekt Planu ochrony w lipcu 2018 r. Procedowanie nad projektem Planu zakończyło się 23 grudnia 2021 r., wydaniem przez Ministra Klimatu i Środowiska rozporządzenia ustanawiającego Plan ochrony dla GPN⁵. Ponadto w okresie objętym kontrolą obowiązywały zadania ochronne dla GPN na lata 2019-2021 przyjęte zarządzeniem Ministra Środowiska.⁶

W GPN realizowano zaplanowane zadania ochronne wskazane zarówno w Zadaniach ochronnych jak i Planie ochrony. Działania te zostały zrealizowane co do zasady w zaplanowanych wielkościach, z wyjątkiem wybranych zadań, których wykonanie dostosowano do bieżących potrzeb Parku oraz zadań, na realizację których nie otrzymano dofinansowania ze środków Funduszu Leśnego.

Dyrektor rzetelnie współpracował z Radą Naukową GPN, w tym przedkładał do jej opiniowania projekt Zadań ochronnych oraz Planu ochrony, a także przedkładał do oceny m.in. plany i sprawozdania z działalności naukowej i monitoringowej.

Straż Parku prawidłowo i rzetelnie realizowała zadania ochrony mienia oraz zwalczania przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody na obszarze GPN.

Monitoring poszczególnych siedlisk i gatunków oraz skutków realizacji zadań ochronnych prowadzony był z częstotliwością założoną w Planie ochrony, a w jego wyniku modyfikowano działania ochronne.

W okresie objętym kontrolą w GPN prowadzono szereg działań edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych związanych z przyrodą Parku i potrzebą jej ochrony.

Na terenie Parku zastosowano sztuczne ograniczenia zapobiegające zejściu turystów poza wyznaczone trasy oraz zapewniające bezpieczeństwo odwiedzających. Na obszarze GPN występowały także sztuczne bariery zabezpieczające trasy przed erozją wodną i mechaniczną.

Stwierdzone przez NIK nieprawidłowości, dotyczące postępowań o udzielenie zamówień publicznych oraz nieprzekazania w 2021 r. oceny realizacji ochrony

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. Nr 89, poz. 753, dalej: *rozporządzenie w sprawie kwalifikacji pracowników Służb Parków Narodowych*.

⁴ Dz.U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm., dalej: *ustawa o ochronie przyrody*.

⁵ Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z 23 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Gorczańskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2022 r. poz. 579), dalej: *Plan ochrony*.

⁶ Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Gorczańskiego Parku Narodowego na lata 2019-2021 (Dz.Urz.MS. poz. 77), dalej: *Zadania ochronne*.

obszaru Natura 2000, miały charakter formalny i nie miały wpływu na ocenę kontrolowanej działalności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami

1.1. Obszar i granice GPN zostały ustalone rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 1997 r. w sprawie Gorczańskiego Parku Narodowego⁸ i nie były później zmieniane. Według powołanego rozporządzenia, powierzchnia Parku wynosiła 7019,07 ha, a jego otuliny – 16 646,61 ha (takie dane figurowały też w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody⁹).

Powierzchnia Parku wskazana w innych dokumentach wynosiła:

- w Planie ochrony - 7019,07 ha,
 - w sprawozdaniach OS-7 o ochronie przyrody i krajobrazu za lata 2018-2021 – 7038,09 ha,
 - w sprawozdaniu OS-7 o ochronie przyrody i krajobrazu za 2022 r. – 7037,51 ha,
 - w raporcie GUS – *Ochrona środowiska 2022*¹⁰ - 7038 ha;
- (akta kontroli str. 329-330, 448-506)

Ponadto Powierzchnia Parku, zgodnie z danymi przekazanymi przez GPN w trakcie kontroli NIK, zmniejszyła się z 7038,09 ha (wg stanu na 31 grudnia 2018 r.) do 7037,56 ha (wg stanu na 1 lipca 2023 r.), w tym:

- powierzchnia gruntów Skarbu Państwa będących w użytkowaniu wieczystym stanowiła 6592,43 ha¹¹ wg stanu na 31 grudnia 2018 r. i 6594,07 ha¹² wg stanu na 1 lipca 2023 r.;
- powierzchnia gruntów Skarbu Państwa – jako własność Parku i będących w samoistnym posiadaniu odpowiednio wynosiła 43,55 ha¹³ i 48,46 ha¹⁴;
- powierzchnia gruntów Skarbu Państwa będących w innym zarządzie niezmiennie wynosiła 2,38 ha¹⁵;
- powierzchnia gruntów stanowiących prywatną własność stanowiła odpowiednio 318,73 ha¹⁶ i 311,71 ha¹⁷;
- powierzchnia pozostałych gruntów (komunalnych) wynosiła odpowiednio 81,0 ha¹⁸ i 80,94 ha¹⁹.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Dz. U. Nr 5, poz. 26.

⁹ Dane zamieszczone pod adresem <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/download/pdf/PL.ZIPOP.1393.PN.21.pdf>, dostęp w dniu 30 listopada 2023 r., dalej: *CRFOP*.

¹⁰ Publikacja *Ochrona Środowiska 2022* jest wydawanym corocznie opracowaniem GUS o tematyce środowiskowej. Publikacja zawiera analizę wybranych aspektów stanu i ochrony środowiska. Podstawowym źródłem danych są materiały oparte na badaniach i sprawozdawczości GUS (<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/srodowisko/ochrona-srodowiska-2022,1,23.html>, dostęp w dniu 30 listopada 2023 r.).

¹¹ W tym: lasy 97,5%, użytki rolne 2,3%, wody, nieużytki i pozostałe łącznie stanowiły 0,2% powierzchni.

¹² Jak wg stanu na 31 grudnia 2018 r.

¹³ W tym: lasy 32,7%, użytki rolne 67,3% powierzchni.

¹⁴ W tym: lasy 32,2%, użytki rolne 67,8% powierzchni.

¹⁵ W tym: użytki rolne 8,8% i wody 88,2% i pozostałe 3,0%.

¹⁶ W tym: lasy 30,9%, użytki rolne 68,9%, wody i pozostałe łącznie stanowiły 0,2% powierzchni.

¹⁷ W tym: lasy 31,1%, użytki rolne 68,7%, wody i pozostałe łącznie stanowiły 0,2% powierzchni.

¹⁸ W tym: lasy 99,9%, użytki rolne i wody łącznie stanowiły 0,1% powierzchni.

¹⁹ W tym: lasy 94,1%, użytki rolne 5,6%, wody 0,2%, i pozostałe 0,1% powierzchni.

Powierzchnia GPN będąca pod ścisłą ochroną wynosiła odpowiednio 3617 ha i 3992,7 ha, pod ochroną czynną 2815,5 ha i 2593,2 ha, natomiast pod ochroną krajobrazową 205,3 ha i 187,1 ha. Zmiana powierzchni Parku w okresie objętym kontrolą wynikała głównie z dokonanych uregulowań własnościowych (2018 r.), modernizacji Ewidencji Gruntów i Budynków w Gminie Ochotnica Dolna (2021 r.), wprowadzenia Planu Ochrony Gorczańskiego Parku Narodowego i aktualizacji Ewidencji Gruntów i Budynków (2022 r.)

(akta kontroli str. 328-345, 574-576)

W okresie objętym kontrolą w granice GPN nie włączono żadnych nowych obszarów, a ustanowione zadania ochronne nie uległy żadnej zmianie w całym okresie ich obowiązywania.

(akta kontroli str. 508-509)

Dyrektor wyjaśnił, że ostatnie rozporządzenie w sprawie GPN pochodzi z 9 stycznia 1997 r.²⁰ *Gorczański Park Narodowy ma przygotowany projekt nowego rozporządzenia, które miałyby uaktualnić stan powierzchni Parku m.in. o grunty nabyte przez GPN poza obecnymi granicami Parku. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, włączenie gruntów w granice parku, podlega pozytywnemu uzgodnieniu z właściwymi Radami Gmin. Park posiada pozytywne uzgodnienie z Radą Gminy Niedźwiedz (Las Orkanowski o powierzchni 2,28 ha), natomiast mimo starań i dwukrotnego przedstawiania Radzie Gminy Nowy Targ propozycji włączenia w granice Parku wykupionej w latach 2009-2010 kopyły szczytowej Turbacza (o powierzchni 15,76 ha), nie uzyskano od tej Rady pozytywnego uzgodnienia.*

(akta kontroli str. 508, 574-576)

1.2. W Parku obowiązywał Statut nadany, zgodnie z art. 8f ustawy o ochronie przyrody, który wskazywał m.in. organizację wewnętrzną Parku w zakresie właściwych komórek organizacyjnych.

Ponadto w GPN, w nawiązaniu do art. 8e ustawy o ochronie przyrody, wprowadzono regulaminy organizacyjne następującymi zarządzeniami Dyrektora GPN:

- nr 37/2018 z 10 listopada 2017 r. (obowiązujący do 31 grudnia 2021 r.),
- nr 39/2021 z 30 grudnia 2021 r.²¹ (obowiązujący od 1 stycznia 2022 r. do chwili obecnej).

W ww. regulaminach wskazano, że za wykonywanie zadań ujętych w Planie Ochrony Parku lub rocznych zadaniach ochronnych, związanych z ochroną przyrody odpowiada zastępca dyrektora. Zadania te realizuje przy pomocy Zespołu ds. Ochrony Przyrody, leśniczych obwodów ochronnych, a także w miarę potrzeb przy pomocy innych pracowników poszczególnych komórek organizacyjnych Parku. Natomiast za organizację i wykonywanie ochrony mienia oraz zwalczania przestępstw i wykroczeń dotyczących ochrony przyrody odpowiada komendant Posterunku Straży Parku.

Regulaminy określały ponadto zakresy czynności Zastępcy Dyrektora, Kierownika Zespołu do spraw Ochrony Przyrody, kierownika Pracowni Naukowo-Edukacyjnej i Komendanta Posterunku Straży Parku, w których wskazano do realizacji m.in. zadania służące ochronie istniejących na terenie Parku ekosystemów. Ponadto Regulaminy określały cele i działania poszczególnych komórek organizacyjnych oraz samodzielnych stanowisk Parku obejmujące swoim zakresem ochronę przyrody m.in. Zespołu do spraw Ochrony Przyrody, Pracowni Naukowo-Edukacyjnej, Służby Parku i Straży Parku.

²⁰ Dz. U. Nr 5, poz. 26.

²¹ Zmieniony zarządzeniem nr 2/2022 z 10 stycznia 2022 r.

W celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania działalności ochronnej, teren Parku podzielono na sześć obwodów ochronnych:

- Turbacz - składający się z trzech obchodów,
- Kudłoń - składający się z dwóch obchodów,
- Suhora - składający się z dwóch obchodów,
- Jaworzyn - składający się z jednego obchodu,
- Kiczora - składający się z jednego obchodu,
- Dwór - składający się z jednego obchodu.

(akta kontroli str. 346-374)

W strukturze organizacyjnej Parku wyodrębniono komórki oraz pracowników odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z ochroną przyrody i zarządzaniem jej zasobami tj.:

- Zespół ds. Ochrony Przyrody – w składzie: kierownik, dwa stanowiska ds. ochrony ekosystemów oraz stanowisko ds. rozliczeń projektów i dokumentacji działań ochronnych,
- Pracownia Naukowo-Edukacyjna – w składzie: kierownik oraz trzy stanowiska naukowe,
- Zespół ds. Edukacji i Udostępniania Parku – w składzie: kierownik oraz trzy stanowiska do spraw edukacji i udostępniania parku,
- Straż Parku – w składzie: komendant oraz jeden strażnik,
- Pracownicy obwodów ochronnych (leśniczych, podleśniczych, robotników),
- Samodzielne Stanowisko ds. Budownictwa i Zaopatrzenia.

Faktyczne zatrudnienie w poszczególnych komórkach Parku było zgodne z zapisami wskazanymi w obowiązujących regulaminach organizacyjnych. W trakcie trwania kontroli NIK trwał nabór na stanowisko do spraw rozliczeń projektów i dokumentacji działań ochronnych w Zespole ds. Ochrony Przyrody.

(akta kontroli str. 346-374, 375-381, 382-427, 424-429, 670)

1.3. W okresie objętym kontrolą w Parku zatrudnione były łącznie 52 osoby, z czego 36 w Służbie Parku. Według stanu na 30 czerwca 2023 r. w GPN zatrudnione były 43 osoby, z czego 30 z nich w Służbie Parku. Analizie poddano dokumenty znajdujące się w aktach osobowych w zakresie m.in. wykształcenia podstawowego w momencie zatrudnienia, wykształcenia uzupełniającego w trakcie zatrudnienia w GPN oraz stażu pracy w Parku. Stwierdzono, że posiadane przez pracowników wykształcenie, kwalifikacje, doświadczenie lub staż pracy zapewniały prawidłowe, skuteczne i efektywne realizowanie powierzonych im zadań.

(akta kontroli str. 375-381)

Szczegółową analizą objęto proces rekrutacji pracowników zatrudnionych w okresie objętym kontrolą. W latach 2019-2023 (I półrocze) w ramach otwartych konkursów w Służbie Parku zatrudniono trzy osoby (na stanowiska: starszego specjalisty ds. udostępniania Parku, kierownika zespołu ds. edukacji i udostępniania Parku oraz podleśniczego), które spełniały wymagania określone w ogłoszeniach o naborze oraz wymogi wskazane w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie kwalifikacji pracowników Służb Parków Narodowych. Ponadto w ww. okresie na stanowiskach administracyjnych zatrudniono w drodze otwartych konkursów dwie osoby (na stanowiska: starszego księgowego oraz księgowego), które spełniały wymogi wskazane w ogłoszeniach o naborze oraz jedną osobę (emerytowanego pracownika Parku) na trzy miesiące na umowę zlecenie bez dokonywania otwartego naboru.

(akta kontroli str. 375-381, 382-427)

Dyrektor Parku wyjaśnił, że osoba pełniąca funkcję starszego księgowego przeszła na emeryturę 30 sierpnia 2022 r., a jej obowiązki przejęła nowo zatrudniona osoba.

W związku z wprowadzeniem w 2022 r. Polskiego Ładu, rozliczenie podatku dochodowego za 2022 r. było skomplikowane i wymagało pomocy osoby doświadczonej w pracy na tym stanowisku. Z uwagi na powyższe zatrudniono emerytowanego pracownika na okres trzech miesięcy celem pomocy przy dokonywaniu wszelkich rozliczeń 2022 r. Jak dodał, z uwagi na krótki czas i oczekiwania pracodawcy odnośnie wysokich kwalifikacji, nie prowadzono otwartego naboru.

(akta kontroli str. 429)

Pracownicy GPN dostrzegali potrzebę podnoszenia swoich kompetencji dotyczących ochrony przyrody i zarządzania jej zasobami oraz zgłaszali takie potrzeby do Dyrektora²². Jednocześnie uczestniczyli oni w różnych szkoleniach organizowanych przez firmy zewnętrzne oraz w szkoleniach wewnętrznych prowadzonych przez pracowników Parku m.in. w 2019 r. w zakresie zagrożeń dla zasobów przyrody ze strony działań terrorystycznych, w 2020 r. z rozpoznawania ptaków leśnych, w 2022 r. z systemu GIS i obróbki danych teledetekcyjnych dotyczących zasobów przyrodniczych, w 2023 r. w szkoleniu organizowanym przez Karkonoski Park Narodowy dot. udostępniania terenu parku i edukacji osób ze specjalnymi potrzebami.

(akta kontroli str. 259-265)

Dyrektor Parku wyjaśnił, że szkolenia zewnętrzne oraz wewnętrzne, w których uczestniczyli pracownicy GPN obejmowały zagadnienia dotyczące poszerzania wiedzy przyrodniczej, informatycznej (obsługa programów specjalistycznych) jak i doskonalenia praktyk związanych z zakresem czynności i realizowanymi różnymi zadaniami. Z uwagi na niewystarczającą ilość środków finansowych szkolenia zewnętrzne, szczególnie te organizowane specjalnie dla Pracowników Parku odbywają się stosunkowo rzadko. Znacznie częściej pracownicy uczestniczą w szkoleniach organizowanych – prowadzonych przez różne podmioty dla grup, firm, np. jednostek sfery budżetowej w tym parków narodowych. Szczególną uwagę zwraca się jednak na szkolenia merytoryczne z zakresu szeroko pojętej ochrony przyrody. Jako przykłady szkoleń prowadzonych przez podmioty zewnętrzne, w których uczestniczyła część grupy pracowników Parku, można podać:

- w 2019 r. – szkolenie dla pracowników polskich parków narodowych: *Ochrona zbiorowisk nieleśnych Pieniny-Gorce*, organizator Gorczański PN, Pieniński PN i Związek Pracodawców Polskich Parków Narodowych – 5 osób z GPN;
- w 2021 r.:
 - szkolenie *Skuteczna komunikacja pomiędzy obszarami chronionymi a społecznością lokalną w Karpatach* prowadzone przez Stowarzyszenie Ekopsychologia z udziałem zaproszonych ekspertów, w ramach projektu *Centralparks – Wzmocnienie zdolności zarządzania karpaccimi obszarami chronionymi na rzecz integracji i harmonizacji ochrony różnorodności biologicznej i lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego*, przeprowadzone w Muszynie Żłockie – 2 osoby z GPN,
 - warsztaty szkoleniowe prowadzone on-line dla pracowników parków narodowych (w ramach systemu szkoleń z inicjatywy Związku Pracodawców Polskich Parków Narodowych) pn. *Korytarze ekologiczne* – 4 osoby z GPN;
- w 2022 r.:
 - szkolenia z obsługi repozytorium danych teledetekcyjnych (RDT) w systemie GIS-GPN oraz obsługi programów do analizy danych teledetekcyjnych w ramach projektu *Wykorzystanie nowoczesnych technologii teledetekcyjnych*

²² Ustaleń dokonano w oparciu o ustne wyjaśnienia pięciu pracowników Parku.

w zarządzaniu zasobami przyrodniczymi GPN oraz analiza aktualnego stanu i dynamiki chronionych ekosystemów:

- szkolenie dla administratorów systemu prowadzone w Dyrekcji Parku w Porębie Wielkiej – 4 osoby z GPN;
- dwa szkolenia z zakresu użytkowania Systemu GIS GPN, przeprowadzone w Dyrekcji Parku w Porębie Wielkiej – 44 pracowników merytorycznych i terenowych GPN;
- szkolenie z zakresu obsługi oprogramowania ENVI, przeprowadzone w Dyrekcji Parku w Porębie Wielkiej – pracownicy merytoryczni i terenowi GPN – 7 osób z GPN;
- warsztaty szkoleniowe pt. *Wybrane aspekty prawne planowania i zagospodarowania przestrzennego istotne w działalności parków narodowych*, przeprowadzone w Wielkopolskim Parku Narodowym – 1 osoba z GPN;
- warsztaty szkoleniowe zorganizowane przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Krakowie (dalej: RDOŚ) i Nadleśnictwo Miechów nt. ochrony zbiorowisk kserotermicznych na Wyżynie Miechowskiej: Specjalny obszar ochrony siedlisk (dalej: SOOS) Natura 2000 Kwiatówka (PLH 120056), SOOS Natura 2000 Kalina Lisieniec (PLH120007) – pracownicy merytoryczni i terenowi GPN – łącznie 11 osób z GPN;
- szkolenie pn. *Wybrane aspekty prawne dotyczące bezpieczeństwa na szlakach turystycznych oraz funkcjonowania Straży Parków Narodowych* przeprowadzone w Karkonoskim Parku Narodowym – 1 osoba z GPN.

Pracownicy Parku uczestniczyli również w szkoleniach wewnętrznych związanych m.in. z prowadzonym monitoringiem przyrodniczym, a były to:

- w 2021 r.:
 - szkolenie wewnętrzne przez pracowników merytorycznych Pracowni Naukowo-Edukacyjnej na potrzeby realizacji zadań z zakresu monitoringu ptaków leśnych – pracownicy terenowi i merytoryczni Służby Parku zaangażowani w to działanie – łącznie 28 osób;
 - szkolenie z zakresu technik bezpiecznego i zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa zatrzymania i dokonania kontroli środków transportu, przeprowadzone przez Komendę Powiatową Policji w Limanowej – 20 osób.
- w 2022 r. - szkolenia terenowe na potrzeby realizacji zadań z zakresu monitoringu przyrodniczego przez pracowników merytorycznych Pracowni Naukowo-Edukacyjnej w trakcie inwentaryzacji zasobów drzewnych na stałych powierzchniach monitoringowych – pracownicy terenowi i merytoryczni Służby Parku zaangażowani w to działanie – łącznie 9 osób.

Ponadto GPN organizował szkolenia warsztatowych dla nauczycieli z otoczenia Parku, które prowadzili specjaliści z różnych dziedzin, a uczestniczyli w nich także Pracownicy GPN. I tak:

- w 2019 r. szkolenie warsztatowe pt. *Motyle najpiękniejsze wśród owadów* – ze strony GPN – 1 osoba;
- w 2021 r. botaniczne warsztaty szkoleniowe pn. *Rozpoznawanie wybranych gatunków gorczańskich roślin*, ze strony GPN – 1 osoba;
- w 2022 r. szkolenie warsztatowe pn. *Jadalne muchomory i trujące borowiki* – ze strony GPN – 1 osoba.

(akta kontroli str.803-805)

1.4. W okresie objętym kontrolą w GPN przeprowadzono łącznie 14 kontroli zewnętrznych²³, pięć kontroli dotyczących prawidłowości wykorzystania środków z funduszu leśnego przeznaczanych na realizację zadań mających na celu zachowanie i ochronę różnorodności biologicznej²⁴, siedem kontroli w zakresie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa²⁵ oraz po jednej kontroli dotyczącej drzewostanów nasiennych²⁶ oraz przestrzegania przepisów przeciwpożarowych²⁷. W żadnej z kontroli nie formułowano uwag lub zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str. 266-284, 430-437)

1.5. Wysokość środków finansowych przeznaczonych w latach 2019-2022 na działalność GPN wynosiła odpowiednio 7099 tys. zł, 8805 tys. zł, 6559 tys. zł i 9277 tys. zł. Środki te pochodziły z:

- budżetu państwa (dotacja celowa, dotacja na finansowanie projektów z udziałem środków z UE), których wysokość wzrosła z 4226 tys. zł (59,5% budżetu GPN) w 2019 r. do 5810 tys. zł (62,6%) w 2022 r.,
- przychodów własnych, które zwiększyły się z 638 tys. zł (9%) w 2019 r. do 799 tys. zł w 2022 r. (8,6%),
- pozostałych przychodów²⁸, które zwiększyły się z 785 tys. zł w 2019 r. (11,1%) do 916 tys. zł w 2022 r. (9,9%),
- dotacji (z Funduszu Leśnego, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz dopłat do gruntów w ramach programów rolno-środowiskowych), które zwiększyły się z 1450 tys. zł (20,4%) w 2019 r. do 1752 tys. zł (18,9%) w 2022 r.

Najważniejsze źródła przychodów własnych w dla GPN stanowiły:

- wpływy ze sprzedaży produktów uzyskiwanych w ramach realizacji zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych np. sprzedaż drewna wyniosły odpowiednio w latach 2019-2022 - 406 tys. zł (63,6%), 260 tys. zł (50,3%), 326 tys. zł (50,7%) i 323 tys. zł (40,4%)²⁹;
- wpływy z opłat za wstęp do parku lub na niektóre jego obszary - 107 tys. zł (16,8%), 166 tys. zł (32,1%), 195 tys. zł (30,3%) i 326 tys. zł (40,8%)³⁰;
- wpływy z tytułu wynajmu pomieszczeń - 36 tys. zł (5,6%), 39 tys. zł (7,5%), 42 tys. zł (6,5%) i 50 tys. zł (6,3%)³¹;
- inne – wynikające z działalności GPN - 53 tys. zł (8,3%) i 24 tys. zł (4,6%), 49 tys. zł (7,6%) i 54 tys. zł (6,8%)³².

(akta kontroli str. 438-439)

Struktura kosztów GPN kształtowała się następująco:

- wynagrodzenia i pochodne wyniosły w latach 2019-2022 odpowiednio – 3510 tys. zł (43,6%), 3850 tys. zł (43,2%), 3836 tys. zł (43,2%) i 4563 tys. zł (47,0%)³³;

²³ Z czego pięć w 2019 r., dwie w 2020 r., trzy w 2021 r., cztery w 2022 r. natomiast w 2023 r. (do 30 czerwca 2023 r.) nie prowadzono kontroli w tym zakresie.

²⁴ Kontrole przeprowadzone przez Regionalną Dyрекcyję Lasów Państwowych w Krakowie,

²⁵ Trzy kontrole przeprowadzone przez Starostwo Powiatowe w Limanowej oraz cztery przez Starostwo Powiatowe w Nowym Targu.

²⁶ Kontrola przeprowadzona przez Biuro Nasiennictwa Leśnego

²⁷ Kontrola przeprowadzona przez Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Limanowej.

²⁸ Środki ze Starostwa powiatowego w Limanowej, darowizny, odsetki bankowe, środki pieniężne (własne) zgromadzone na rachunku bankowym na wydatki majątkowe, przychody odpowiadające równowartości odpisów amortyzacyjnych oraz środki ze zmiany gruntów.

²⁹ Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 138 tys. zł (36,5%).

³⁰ Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 138 tys. zł (36,5%).

³¹ Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 39 tys. zł (10,3%).

³² Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 25 tys. zł (6,6%).

³³ Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 2246 tys. zł (58,1%).

- zakup towarów i usług – 2047 tys. zł (25,8%), 1916 tys. zł (21,5%), 1634 tys. zł (21,2%) i 2577 tys. zł (26,5%)³⁴;
- wydatki majątkowe - 918 tys. zł (11,4%), 1626 tys. zł (18,2%), 538 tys. zł (7%) i 593 tys. zł (6,1%)³⁵;
- środki przyznane innym podmiotom (GOPR) - 13 tys. zł (0,2%), 19 tys. zł (0,2%), 22 tys. zł (0,3%) i 41 tys. zł (0,4%)³⁶;
- inne³⁷– 1529 tys. zł (19,0%), 1503 tys. zł (16,9%), 1683 tys. zł (21,8%) i 1941 tys. zł (20%)³⁸.

(akta kontroli str. 440)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z ochroną przyrody GPN i zarządzania jej zasobami.

Struktura organizacyjna Parku oraz zakresy obowiązków pracowników dostosowano do celów służących realizacji ww. zadań. Pracownicy GPN posiadali odpowiednie kwalifikacje oraz odbywali dodatkowe szkolenia specjalistyczne w tym zakresie.

2. Opracowanie dokumentacji niezbędnej do planowania i realizacji ochrony przyrody parku narodowego i zarządzania jej zasobami

Opis stanu
faktycznego

2.1. Pierwszą wersję projektu planu ochrony skierowano 23 listopada 2015 r., zgodnie ze wskazaniami art.19 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, do opiniowania przez właściwe miejscowo rady miasta i gmin. Ponadto dokument zamieszczono na stronie internetowej Parku wraz z informacją o możliwości zgłaszania do niego uwag. Dyrektor, celem przeanalizowania przesłanych przy opiniowaniu uwag oraz złożonych w ramach konsultacji społecznych wniosków, powołał zespół złożony z członków Rady Parku, przedstawicieli wykonawcy, przedstawiciela RDOŚ w Krakowie oraz pracowników GPN. Pierwsza wersja projektu planu ochrony została przesłana do Ministerstwa Środowiska 19 czerwca 2017 r. W wyniku prowadzonych prac powstawały kolejne wersje dokumentu, które podlegały opiniowaniu³⁹. W dniu 10 lipca 2018 r. przesłano do Ministerstwa Środowiska kolejny projekt planu ochrony wraz z oceną skutków regulacji.

(akta kontroli str. 298-327, 441-447, 671-672, 882-885)

Dyrektor wyjaśnił, że po przekazaniu do Ministra Środowiska projektu planu ochrony, w dalszej części 2018 r. a także w 2019 r. nie było prowadzonej korespondencji z GPN w przedmiotowej sprawie.

(akta kontroli str. 441-443)

Dalsze prace nad planem wznowiono 24 czerwca 2020 r. po otrzymaniu z Ministerstwa Środowiska projektu Planu ochrony wraz z informacją o wymaganych korektach. W wyniku prowadzonych prac, w trybie roboczym do Ministerstwa przekazywano kolejne wersje projektu planu ochrony⁴⁰, w których uwzględniano

³⁴ Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 485 tys. zł (12,5%).

³⁵ Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 69 tys. zł (1,8%).

³⁶ Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 18 tys. zł (0,5%).

³⁷ Amortyzacja, podatki i opłaty, pozostałe koszty funkcjonowania (ZFŚS, ubezpieczenia, ryczałty samochodowe, delegacje) oraz świadczenia na rzecz osób fizycznych.

³⁸ Wg stanu na 30 czerwca 2023 r. wyniosły 1049 tys. zł (27,1%).

³⁹ Kolejne wersje planu ochrony z dnia: 4 maja 2016 r., 1 lutego 2017 r., 29 stycznia 2018 r.

⁴⁰ Kolejne wersje projektu planu ochrony z dnia: 30 listopada 2020 r., 21 grudnia 2020 r., 11 stycznia 2021 r., 12 sierpnia 2021 r.

zarówno uwagi Ministerstwa jak i innych organów np. Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, Głównego Geodety Kraju.

(akta kontroli str. 305-327, 441-443, 671-672, 935, 962)

Plan ochrony dla GPN został ustanowiony rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Gorczańskiego Parku Narodowego i zaczął obowiązywać z dniem 25 marca 2022 r.

(akta kontroli str. 448-506)

2.2. Na potrzeby opracowania projektu Planu ochrony zrealizowano zakres prac w formie wskazanej w § 8 rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody⁴¹. W trakcie prac nad sporządzeniem Planu ochrony, Park nie sporządził ekspertyz wskazanych w § 8 ust. 1 pkt 6 ww. rozporządzenia, ponieważ, jak wyjaśnił Dyrektor, nie było takiej konieczności.

(akta kontroli str. 667-669, 673, 1014)

Analizie poddano sześć celowo wybranych zadań ochronnych na obszarach ochrony czynnej (wskazanych w Planie ochrony) oraz podstawę tych zadań zawartą w opracowaniach przygotowanych w ramach prac nad projektem planu ochrony Parku. Każde z sześciu zadań ochronnych przyjętych do realizacji w Planie ochrony miało swoje źródło w sporządzonych przez Park w ramach prac nad projektem planu ochrony operatach⁴². Ponadto analizą poddano sześć celowo wybranych zagrożeń wewnętrznych przyjętych w Planie ochrony wraz zaplanowanymi działaniami, jakie miały być podejmowane, w celu eliminacji lub ograniczenia tych zagrożeń. Dla każdego z wybranych do badania zagrożeń wewnętrznych w Planie ochrony założone zostały działania ochronne.

Analiza wykazała, że zadania ochronne przyjęte do realizacji oraz zidentyfikowane istniejące zagrożenia wewnętrzne ujęte w Planie ochrony były zgodne z wykonanymi operatami na potrzebę sporządzenia tego dokumentu.

(akta kontroli str. 882-885, 892-909)

Dyrektor wyjaśnił, że zarówno pierwotna (pierwsza) wersja projektu Planu ochrony, jak i kolejne sporządzane były na wzór Planów ochrony Białowieskiego i Poleskiego PN. W dalszym ciągu czasowym kolejne wersje projektu Planu ochrony powstawały we współpracy z Departamentem Ochrony Przyrody Ministerstwa Środowiska - według wzorów Planów ochrony dla Tatrzańskiego, Ojcowskiego, Karkonoskiego PN.

(akta kontroli str. 726)

2.3. GPN 11 października 2018 r.⁴³ przekazał Ministrowi Środowiska projekt zadań ochronnych dla GPN na lata 2019-2021. Minister, na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 1 i ust. 3 oraz art. 12 ust 2 ustawy o ochronie przyrody, zarządzeniem z dnia 28 grudnia 2018 r. ustanowił, zadania ochronne, które obowiązywały do czasu przyjęcia planu ochrony.

Stosownie do art. 22 ust. 4 cyt. ustawy zadania ochronne zostały sporządzone na okres trzech lat i zawierały elementy wskazane w art. 22 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody.

(akta kontroli str. 507-547)

⁴¹ Dz. U. Nr 94, poz. 794.

⁴² M.in. operat generalny, ochrony ekosystemów wodnych, ochrony ekosystemów leśnych, ochrony ekosystemów nieleśnych, które sporządzono w latach 2013-2015.

⁴³ Pismo znak: 032-18/2018.

Dyrektor GPN e-mailem z 15 listopada 2021 r. zwrócił się do MS z zapytaniem o stan zaawansowania prac nad projektem rozporządzenia w sprawie przyjęcia planu ochrony. Dyrektor wskazał również, że w przypadku braku ustanowienia planu ochrony przez Ministra, konieczne byłoby sporządzenie zadań ochronnych na 2022 r. Zastępca Dyrektora Departamentu Ochrony Przyrody Ministerstwa Środowiska i Klimatu 17 listopada 2021 r. poinformował mailowo Dyrektora GPN o dokonywanych korektach redakcyjnych, zaznaczając że *wszystko wskazuje, że plan do końca roku raczej będzie podpisany i wejdzie od stycznia w życie*. Dyrektor GPN oświadczył, że 23 grudnia 2021 r., ww. Zastępca Dyrektora Departamentu poinformował telefonicznie, iż przedmiotowe rozporządzenie zostało podpisane przez Ministra.

(akta kontroli str. 326-327, 672)

Dyrektor wyjaśnił, że ocen istniejących i potencjalnych zagrożeń wskazanych w zadaniach ochronnych dla GPN na lata 2019-2021 dokonano w oparciu o obserwacje własne Parku oraz materiały zgromadzone w latach 2013-2015 w trakcie prac nad planem ochrony GPN, a ponadto o:

- bieżące obserwacje wykonywane w trakcie codziennych zadań służbowych;
- monitoring przyrodniczy prowadzony siłami własnymi Parku;
- wyniki badań naukowych prowadzonych w ramach zadań Pracowni Naukowo-Edukacyjnej GPN;
- wyniki badań naukowych prowadzonych we współpracy z jednostkami naukowymi⁴⁴.

(akta kontroli str. 266-284)

W zadaniach ochronnych na lata 2019-2021 zidentyfikowano łącznie 41 istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych (28) i zewnętrznych (13) oraz wskazano sposoby ich eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich ewentualnych skutków.

Analizie poddano łącznie sześć z 25 istniejących zagrożeń wewnętrznych, tj.:

- Zagrożenie monokulturowych drzewostanów świerkowych i z dużym udziałem świerka (*Picea*) na skutek żerów kambiofagów oraz infekcji grzybami pasożytniczymi w ekosystemach leśnych GPN przeznaczonych do przebudowy składu gatunkowego;
- Niezgodny z siedliskiem skład gatunkowy niektórych drzewostanów (głównie sztucznych świerczyn) oraz ich nieprawidłowa struktura przestrzenna;
- Zanikanie niektórych gatunków roślin w następstwie gospodarki pasterskiej
- Zagrożenia siedlisk nieleśnych na skutek oddziaływania niekorzystnych czynników biotycznych i abiotycznych;
- Duża śmiertelność płazów w okresie godowym podczas ich przechodzenia przez drogi oraz w koleinach znajdujących się na drogach wewnętrznych GPN;
- Niszczenie siedlisk przyrodniczych w wyniku ruchu turystycznego i narciarskiego.

Dla wszystkich poddanych analizie zagrożeń wskazano sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków.

(akta kontroli str. 507-547)

W zarządzeniu Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Gorczańskiego Parku Narodowego na lata 2019-2021 zawarto wykaz sposobów ochrony czynnej w ekosystemach leśnych, lądowych i wodnych objętych ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową (załącznik nr 2) a także sposoby wykonywania tej ochrony w odniesieniu do gatunków roślin i zwierząt (załącznik nr 3). Wykaz ten

⁴⁴ Muzeum i Instytut Zoologii PAN w Warszawie, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytut Ochrony Przyrody Państwowej Akademii Nauk w Krakowie, Uniwersytet Rzeszowski.

obejmował przede wszystkim działania i sposoby dotyczące bezpośrednio wiążące się z wykonywaniem ochrony⁴⁵.

(akta kontroli str. 507-547)

2.4. W latach 2019-2023 (I półrocze) Dyrektor Parku, zgodnie z art. 8e ust 1 ustawy o ochronie przyrody, wydał łącznie 171 zarządzeń, w tym osiem określających sposoby udostępniania obszaru Parku⁴⁶. Zarządzenia te dotyczyły udostępniania obszaru GPN m.in. w celach: edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych czy naukowych, monitoringowych i dydaktycznych. Ponadto Dyrektor wydał zarządzenia ustalające wysokość opłat za udostępnienie terenu GPN i w sprawie zasad wydawania zgody na lot bezzałogowego statku powietrznego obejmującej przestrzeń powietrzną znajdującą się bezpośrednio nad obszarem Gorczańskiego Parku Narodowego.

(akta kontroli str. 548-561, 577-597)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność jednostki w przedmiotowym obszarze. Dyrektor Parku podejmował działania zmierzające do opracowania projektu planu ochrony, a w okresie poprzedzającym jego ustanowienie, rzetelnie i prawidłowo opracował zadania ochronne na okres trzech lat dla GPN. Ponadto w okresie objętym kontrolą Dyrektor wydawał zarządzenia dotyczące funkcjonowania Parku, w tym określające sposoby udostępniania jego obszaru.

3. Realizacja zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami oraz ich wpływ na zachowanie i ochronę zasobów przyrodniczych parku

Opis stanu
faktycznego

3.1. W ramach kontroli porównano przebieg granic GPN widocznych w CRFOP z granicami przekazanymi przez Dyrektora w toku kontroli NIK. W wyniku przeprowadzonej analizy⁴⁷ stwierdzono rozbieżności występujące w przebiegu granic parku w następujących miejscach⁴⁸:

- Obręb Poręba Wielka – działki ewidencyjne 4349/1, 4350/147, 4303/45;
- Obręb Lubomierze – działki ewidencyjne: 4631/1, 5070, 5075, 5081, 5082, 5085;
- Obręb Ochotnica Górna – działki ewidencyjne: 16187/2, 14484/871, 14484/1416, 14484/918, 14627/125, 14627/125, 14397/93, 14397/149, 14397/92;
- Obręb Zasadne – działki ewidencyjne: 1476/1, 1563/111, 1535, 1560/108, 1543, 1565/113;
- Obręb Łopuszna – działki ewidencyjne: 2764, 2829/37.

(akta kontroli str. 562-573)

⁴⁵ Przykładowo: usuwanie obcych gatunków ichtiofauny w zbiornikach dla płazów, usuwanie drzew świerkowych (posusz czynny) zasiedlonych przez kambiofagi, ich korowanie i niszczenie kory oraz stopniowe usuwanie wiatrolomów i wiatrolomów zasiedlanych przez kambiofagi w celu opóźnienia procesu rozpadu monokultur świerkowych (zabieg nie dotyczy drzew z dziuplami); zabezpieczenie upraw i młodników jodłowych zapachowymi środkami odstraszającymi (repelentami) przed jeleniowatymi (*Cervidae*).

⁴⁶ Jedno zarządzenie w 2019 r., dwa w 2020 r., trzy w 2021 r., jedno w 2022 r. i jedno w 2023 r. (I półrocze).

⁴⁷ Analizę przeprowadzono z wykorzystaniem danych katastralnych pochodzących z Geoportalu krajowego (www.geoportal.gov.pl) przy użyciu funkcjonalności oprogramowania Quantum GIS. Dane z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody pozyskano wykorzystując dostępną usługę WMS (Web Map Service). Pominęto rozbieżności w przebiegu granic nieprzekraczające pięć metrów.

⁴⁸ Szczegóły dotyczące rozbieżności udokumentowano w formie map w aktach kontroli.

Odnosząc się do stwierdzonych różnic w przebiegu granic Parku, Dyrektor Parku wyjaśnił, że GPN został utworzony w 1981 r. i powiększony w 1997 r. w głównej mierze na gruntach Skarbu Państwa, będących w posiadaniu Lasów Państwowych. Grunty te zostały rozgraniczone od gruntów innej własności w latach 60-tych ubiegłego wieku, a ustanowiona granica została oznaczona granitowymi punktami granicznymi. Rozgraniczenia udokumentowane zostały protokołami granicznymi podpisanymi przez strony (przedstawiciele Lasów Państwowych i właściciele gruntów prywatnych). GPN respektuje tak ustanowione granice i wszelkie działania ochronne odnoszone są do granicy wyznaczonej tymi punktami granicznymi. W powiecie limanowskim (obręby ewidencyjne Olszówka, Poręba Wielka, Konina, Lubomierz i Zasadne) w latach 70-tych ubiegłego wieku została utworzona nowa ewidencja gruntów, w oparciu o nową mapę w skali 1:2000, która przyjęła ustalenia z rozgraniczeń i zniwelowała szereg błędów. Ponadto w trakcie rozgraniczeń gruntów spornych dokonano też wielu korekt. Dlatego w powiecie limanowskim granice GPN opierają się na punktach granicznych i co do są zasady zgodne z przebiegiem granicy działek. Drobne różnice przebiegu granicy GPN (widocznej w CRFOP) w stosunku do granicy wg działek ewidencyjnych (przekazanej przez GPN) są efektem błędów w opisie granicy oraz niedoskonałościami systemu elektronicznego, przedstawiania powierzchni czy też błędami powstałymi przy digitalizacji punktów granicznych. Ukazanie granic znajdujących się w CRFOP stanowi materiał pomocniczy, który nie może być wykorzystywany do ustalania granicy prawa własności. W powiecie nowotarskim ewidencja gruntów nadal bazuje na starych mapach katastralnych, które powstały około roku 1860 i były tworzone w skali 1:2880. Mapy te zawierają sporo błędów w zakresie m.in. geometrii. Dlatego również w powiecie nowotarskim (obręb Ochotnica Górna i Łopuszna) podobnie jak i limanowskim granice własności Skarbu Państwa opierają się na punktach granicznych ustanowionych po roku 1960 w drodze rozgraniczeń. Jak dodał, w roku 2017 na zlecenie GPN zostały przeliczone przez geodetę powierzchnie działek położonych w kompleksie głównym w Ochotnicy Górnej. Do ewidencji zostały przyjęte powierzchnie działek wyznaczonych po punktach granicznych z roku 1962, jednak w ślad za tym nie poszła korekta graficzna map. Inne mniejsze rozbieżności są na bieżąco eliminowane przy kolejnych rozgraniczeniach jakie mają miejsce na styku granicy GPN.

(akta kontroli str. 574-576)

Ministerstwo Środowiska i Klimatu 26 czerwca 2023 r. zwróciło się do GPN z prośbą wykonania przeglądu aktualności danych publikowanych w CRFOP pod kątem ich poprawności i kompletności oraz ich niezwłocznej aktualizacji, w przypadku stwierdzenia niezgodności. Park, po dokonanej analizie, 21 lipca 2023 r. przesłał do GDOŚ zaktualizowane dane.

(akta kontroli str. 937-946)

3.2. W okresie objętym kontrolą w GPN planowano i realizowano⁴⁹ na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej działania ochronne wynikające z Planu ochrony oraz Zadań ochronnych.

Do zrealizowanych zgodnie z zaplanowanymi wartościami działań należały m.in.:

a) na obszarze ochrony ścisłej:

- konserwacja istniejących miejsc rozrodu płazów w niewielkich zbiornikach wodnych,
- wspomaganie procesów odnowieniowych,

⁴⁹ Działania ochronne realizowane były zarówno przez pracowników Parku, jak i podmioty zewnętrzne. Realizację zadań przez podmioty zewnętrzne potwierdzano sporządzanymi przez pracowników Parku protokołami odbioru.

- ochrona przeciwpożarowa przez utrzymanie drożności i dróg dojazdowych i pożarowych,
- b) na obszarze ochrony czynnej:
 - wymiana uszkodzonych skrzynek lęgowych,
 - czasowe grodzenie części powierzchni ze stanowiskami niektórych cennych gatunków roślin oraz powierzchni porównawczych,
 - wycinanie niepożądanych drzew i krzewów na polanach, kształtowanie biogrup i strefy ekotonowej oraz utylizacja wyciętej biomasy,
 - wykładanie pułapek zapachowych (feromonowych) na kornika drukarza, drwalnika paskowanego oraz brudnicę mniszkę,
- c) na obszarze ochrony krajobrazowej:
 - oczyszczanie szlaków ze śmieci,
 - utrzymywanie nieleśnych ekosystemów lądowych – koszenie z suwaniem biomasy,
 - usuwanie zasiedlonych przez kambiofagi drzew świerkowych (posusz czynny) z ich korowaniem i niszczeniem kory oraz stopniowe usuwanie wiatrolomów zasiedlonych przez kambiofagi.

Ponadto w przypadku wybranych zadań zrealizowano je w niepełnych zaplanowanych wartościach. Zadania te dotyczyły m.in.:

- spowolniania procesu rozpadu drzewostanów świerkowych i drzewostanów z udziałem świerka pospolitego: usuwanie posuszu czynnego i wiatrowałów,
- mechanicznego zabezpieczenia (spiralami) upraw i młodników jodłowych przed zgryzaniem przez jeleniowate (Cervidae),
- adaptacji złomów i wywałów świerkowych do obserwacji przebiegu rójki kornika drukarza,
- zakupu repelentu – zabezpieczenie Cervacolem pędów wierzchołkowych w młodnikach.

Zastępca Dyrektora GPN wskazał, że wykonanie zadań w niepełnej zaplanowanej wartości wynikało m.in. z dostosowania ich do bieżących potrzeb Parku.

Wystąpiły również przypadki działań, których nie zrealizowano z powodu niezyskania środków na ten cel z Funduszu Leśnego tj.

- rekonstrukcji kamiennego muru w Parku Dworskim,
- bieżącego remontu i modernizacji obiektów edukacyjnych (Gajówka Mikołaja i Chatka GPN)
- oczyszczenia i zabezpieczenia mogił z okresu II wojny światowej,
- oczyszczania i zabezpieczenia ruin po dawnych obiektach historycznych,
- odnowienia pomnika samolotu typu Liberator o miejscu katastrofy lotniczej z okresu II wojny światowej,
- renowacji budynku zabytkowej wozowni (wraz z lodownią) z zachowaniem funkcji schronów dla nietoperzy,
- renowacji i modernizacji budynku garaży stanowiącego magazyn GPN na narzędzia sprzęt i materiały.

Stwierdzono jeden przypadek niezrealizowania zaplanowanego działania odnoszącego się bezpośrednio do kwestii ochrony przyrody tj. zapobiegania chorobom o charakterze epizoozji – ograniczania liczebności populacji dzika. Powyższe było spowodowane brakiem takich potrzeb z uwagi na populację poniżej jednego osobnika na 1000 ha.

(akta kontroli str. 230-241, 448-506, 510-547, 809-817, 931, 934-935, 949-961)

W okresie objętym kontrolą GPN planował i realizował następujące zadania w ramach corocznych planów działania Parku:

- Objęcie zabiegami ochronnymi i monitoringiem przyrodniczym powierzchni ekosystemów, będących w zarządzie parku narodowego (w ramach realizacji celów, o których mowa w art. 8 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody). Miernikiem określającym stopień realizacji celu była powierzchnia ekosystemów objętych w danym roku zabiegami ochronnymi.
- Udostępnianie terenu i zapewnienie obsługi informacyjnej dla odwiedzających obszar parku narodowego (udostępnianie obszaru parku narodowego na zasadach określonych w planie ochrony, o którym mowa w art. 18, lub zadaniach ochronnych, o których mowa w art. 22, i w zarządzeniach dyrektora parku narodowego). Miernikiem określającym stopień realizacji była liczba odwiedzających obszar parku narodowego.
- Prowadzenie edukacji przyrodniczej w ramach zajęć organizowanych przez parki narodowe. Miernikiem określającym stopień realizacji była liczba osób objętych edukacją przyrodniczą.

Zgodnie z planami działalności na lata 2019-2023 powierzchnia ekosystemów objętych zabiegami ochronnymi powinna wynieść corocznie 7030 ha. Ze sprawozdań z działalności za lata 2019-2023 (do 30 września) wynikało, iż wskaźnik ten w każdym roku został zrealizowany.

W ramach zadania objęcia zabiegami ochronnymi powierzchni ekosystemów, będących w zarządzie Parku realizowano m.in.:

- Ochronę i monitoring ekosystemów leśnych, głównie drzewostanów świerkowych przed kambio i ksylofagami celem opóźnienia procesu ich rozpadania; ochrona realizowana na terenie ochrony czynnej, monitoring na terenie całego Parku.
- Ochronę gatunków zagrożonych rzadkich, chronionych, m.in. poprzez stwarzanie odpowiednich warunków bytowania.
- Ochronę ekosystemów nieleśnych m.in. przez koszenie, wypas, odkrzewianie.

(akta kontroli, str. 242-258)

W Planie ochrony, w stosunku do potencjalnych gatunków obcych zagrażającym gatunkom rodzimym w GPN, tj. rdestowca ostrokończystego (*Reynoutria japonica*) niecierpka drobnokwiatowego (*Impatiens parviflora*), niecierpka gruczołowatego (*Impatiens glandulifera*), wskazano działania ochronne w postaci mechanicznego usuwania tych roślin.

Na terenie GPN stwierdzono występowanie dwóch obcych gatunków roślin podlegających eliminacji zgodnie z ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych⁵⁰, tj. rdestowca ostrokończystego (*Reynoutria japonica*) i niecierpka gruczołowatego (*Impatiens glandulifera*). Są to gatunki wyszczególnione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów⁵¹.

(akta kontroli str. 448-509, 510-547,774)

Dyrektor wyjaśnił, iż w rejonie parku dworskiego w Porębie Wielkiej kilkanaście lat temu stwierdzono obecność rdestowca ostrokończystego występującego wówczas w rozproszeniu na kilkunastu stanowiskach. GPN od samego początku podjął próbę jego eliminacji wykorzystując do tego środki mechaniczne (kilkukrotne w sezonie koszenie i wrywanie roślin). Długoletnia walka z tym gatunkiem okazała się na tyle skuteczna że obecnie gatunek ten ogranicza się już tylko do dwóch niewielkich stanowisk w obrębie Parku. Niemniej jeszcze w latach 2019 – 2023 rośliny na tych stanowiskach były regularnie eliminowane. Zabieg w ubiegłych latach był realizowany

⁵⁰ Dz.U. z 2023 r., poz. 1589.

⁵¹ Dz.U. z 2022 r., poz. 2649.

w ramach prac porządkowych prowadzonych na terenie zabytkowego parku dworskiego a od roku bieżącego wyodrębniono go jako osobne działanie.

W przypadku niecierpka gruczołowatego pod koniec 2021 r. do GPN dotarła informacja o jego występowaniu przy schronisku na Starych Wierchach. Po interwencji Parku roślina ta była eliminowana przez dzierżawcę schroniska w pobliżu zabudowań, jednak zdażyła się ona już rozprzestrzenić na sąsiedni teren GPN. W 2022 r. pracownicy Parku usunęli rośliny występujące na działce należącej do GPN. W 2023 r. zrealizowano zabieg wrywania i utylizacji niecierpka gruczołowatego na tym oraz na drugim stanowisku stwierdzonym w Lubomierzu. Zabieg był powtarzany 2-3 krotnie w ciągu roku w miarę rozwoju i pojawiania się nowych roślin, tak aby nie dopuścić do ich zakwitnięcia i wytworzenia nasion.

W czerwcu 2023 r. pracownikom terenowym został zlecony monitoring stanowisk niecierpka drobnokwiatowego, tak aby można było oszacować rozmiar oraz koszty zabiegów jego eliminacji. Po zebraniu informacji, zabieg usuwania tego gatunku zostanie zaplanowany na kolejne lata.

(akta kontroli str. 762)

3.3. Szacunkowa liczba osób odwiedzających Park w okresie objętym kontrolą wyniosła 485 tys. osób, z czego: w 2019 r. – 90 tys., w 2020 r. – 130 tys., w 2021 r. – 155 tys., w 2022 r. – 110 tys.

W kwestii monitorowania liczby odwiedzających GPN, Dyrektor wyjaśnił, że w latach: 2001, 2006, 2011 i 2014 monitoring ruchu turystycznego odbywał się metodą tradycyjnego wywiadu przeprowadzonego przez ankietera (metoda PAIP - Paper and Pencil Interview). Uzyskane wyniki opracowywano w formie raportów. Od 2019 r. liczbę odwiedzających szacowano na podstawie liczby sprzedanych biletów oraz z wykorzystaniem danych uzyskanych z automatycznych liczników ruchu wprowadzonych w 2014 r. w sześciu punktach na terenie Parku. W latach 2019-2021 bilety wstępu obowiązywały tylko na sześciu szlakach w rejonie Koninek⁵², a opłaty pobierano od 17 kwietnia do 14 listopada. Poczynając od 1 stycznia 2022 r. bilety wstępu obowiązywały całorocznie na cały obszar GPN, z wyłączeniem szlaków granicznych (szlak żółty: Poręba Górna - Stare Wierchy, - szlak zielony: Stare Wierchy - Obidowiec, - szlak czerwony: Bardo – Stare Wierchy – Rozdziele - Turbacz, - szlak zielony: Przysłop - Gorc, - szlak niebieski: Gorc - Lubomierz-Rzeki) i Obwodu Ochronnego Dwór, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 września 2021 r. w sprawie parków narodowych lub niektórych ich obszarów, gdzie za wstęp pobiera się opłaty).

(akta kontroli str. 266, 275, 598-599, 775-777, 892-909)

W zarządzeniach dotyczących udostępniania obszaru Parku wskazano⁵³ maksymalną liczbę osób mogących jednocześnie przebywać na terenie danego obiektu, w tym m.in.:

- w terenowej bazie edukacyjnej Gajówka Mikołaja 20 osób,
- w sali edukacyjnej w Chacie GPN na Hali Długiej 40 osób,
- w schronie Papieżówka 10 osób,
- w szałasie pod polaną Pańska Przechybka 10 osób,
- w wiacie edukacyjnej na polanie Żubrowisko 30 osób.

(akta kontroli str. 577-597, 775-777, 892-909)

W okresie objętym kontrolą określono maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie w miejscach udostępnionych w następujący sposób:

⁵² Na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 marca 2013 r. w sprawie parków narodowych lub niektórych ich obszarów, gdzie za wstęp pobiera się opłaty.

⁵³ Na podstawie *Operatu generalnego* i *Operatu udostępniania Parku* sporządzonych w latach 2013-2015.

- w przyjętych na lata 2019-2021 zadaniach ochronnych⁵⁴ wskazano jedynie maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie w dwóch miejscach udostępnianych w celach rekreacyjnych (Polany Tobołów, Starmaszka – 900 osób⁵⁵, miejsce utwardzone na polanie Trusiówka – 150 osób)⁵⁶. Jednocześnie nie zostały określone limity dla innych miejsc udostępnianych w celach naukowych i edukacyjnych,
- w obowiązującym od 2022 r. planie ochrony⁵⁷ określono maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu w obszarach i miejscach⁵⁸ udostępnianych przez Park w celach: naukowych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych (m.in. dla prowadzenia badań naukowych – 10 osób, w miejscu biwakowym na polanie Oberówka – 45 osób, w wiacie edukacyjnej na polanie Żubrowisko – 30 osób).

(akta kontroli str. 448-509, 510-547, 577-597, 775-777)

Specjalista ds. udostępniania Parku wyjaśniła, że pracownicy GPN w czasie patroli terenowych na bieżąco prowadzą monitoring stanu szlaków i ścieżek edukacyjnych. Informacje dotyczące usterek istniejącej infrastruktury lub tworzenia się nowych obojętń przeszkód (nadmierne zabagnienie, powalone drzewa) są zbierane i wykorzystywane przy planowaniu remontów lub bieżących prac konserwacyjnych. GPN nie ma sformalizowanego systemu monitoringu wpływu turystyki na środowisko przyrodnicze, jednakże posiadamy katalog urządzeń technicznych, który został opracowany na potrzeby przeprowadzania napraw i modernizacji szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, dróg gruntowych i małych zbiorników wodnych w GPN.

(akta kontroli str. 779-802)

W kontrolowanym okresie na terenie GPN zorganizowanych zostało łącznie 13 imprez o charakterze rekreacyjno-sportowym, w tym: w 2019 r., 2020 r. i 2023 r. po dwie, w 2021 r. cztery i w 2022 r. trzy.

(akta kontroli str. 598-599)

Szczegółowym badaniem objęto siedem wybranych imprez o charakterze rekreacyjno-sportowym (organizowanych w 2021 r. i 2022 r.) tj.:

- *Promuje Trasy Ultra Trail Małopolska* (impreza zorganizowana 22 maja 2021 r.),
- *Turbacz Summer Trail* (impreza zorganizowana 26-27 lipca 2021 r.),
- *Gorce Ultra Trail* (impreza zorganizowana 31 lipca 2021 r.),
- *Bieg o koronę Gorców* (impreza zorganizowana 25 września 2021 r.),
- *Ultra Trail Małopolska* (impreza zorganizowana 28 maja 2022 r.),
- *Turbacz Summer Trail* (impreza zorganizowana 25-26 lipca 2022 r.),
- *Gorce Ultra Trail* (impreza zorganizowana 6 sierpnia 2022 r.).

W poddanej analizie dokumentacji z organizacji imprez stwierdzono, iż organizator każdorazowo zwracał się o zgodę na przeprowadzenie na terenie GPN imprez o charakterze rekreacyjno-sportowym, a Dyrektor Parku, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt. 27 ustawy o ochronie przyrody, wydawał takie zgody oraz zawierał z organizatorami

⁵⁴ Załącznik nr 5 – Wskazanie miejsc udostępnianych w celach rekreacyjnych oraz maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach.

⁵⁵ Limit osób na Polanach Tobołów i Starmaszka wskazany w Zadaniach ochronnych nie został wskazany w Planie ochrony z uwagi na zaprzestanie funkcjonowania na tych polanach wyciągu narciarskiego.

⁵⁶ W Planie ochrony limit ten został zmniejszony do 45 osób z zaznaczeniem, że dotyczy miejsca biwakowego. Ustalając ten limit kierowano się głównie liczbą osób, które będą korzystały z miejsca biwakowego, a nie liczbą turystów parkujących pojazdy lub korzystających z możliwości zapalenia ogniska lub przebywających okresowo w tym miejscu.

⁵⁷ Rozdział 10: Wskazanie obszarów i miejsc udostępnianych do celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych oraz sposoby ich udostępniania.

⁵⁸ Obszary i miejsca te podzielono ze względu na cel ich udostępnienia tj. do celów: 1) naukowych, 2) edukacyjnych, 3) turystycznych i rekreacyjnych.

porozumienia na ich organizację. W porozumieniach wskazywano m.in. na obowiązek przestrzegania przez uczestników zasad ochrony przyrody określonych w regulaminie dla odwiedzających oraz zasad udostępniania obszaru Parku w celach edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych.

Zasady udostępniania obszaru Parku w celach edukacyjnych turystycznych i rekreacyjnych regulowały zarządzenia Dyrektora Parku.

(akta kontroli str. 577-599, 674-725, 752, 892-909)

Turystyka narciarska, zgodnie z wydanymi przez Dyrektora zarządzeniami dotyczącymi udostępniania obszaru GPN w celach edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych⁵⁹, mogła odbywać się wyłącznie po oznakowanych szlakach przeznaczonych dla turystyki pieszej.

(akta kontroli str. 577-597, 775-777)

Na terenie GPN wydzielono szlaki dla turystyki pieszej, rowerowej i konnej oraz ścieżki edukacyjne o łącznej długości 129 km (niepowtarzalnych)⁶⁰:

- 15 szlaków turystycznych dla pieszych,
- 10 spacerowych,
- siedem szlaków rowerowych,
- osiem szlaków konnych,
- 10 ścieżek edukacyjnych⁶¹ ze 111 przystankami edukacyjnymi.

Przy szlakach i ścieżkach zamontowano różnego rodzaju zabezpieczenia (mostki, bruk kamienny czy progi schody czy dyliny drewniane), mające na celu zapobieganie nielegalnej dyspersji turystów.

(akta kontroli str. 603-604, 775-778, 892-909)

W toku kontroli dokonano oględzin⁶² ścieżki edukacyjnej pn. Dolina potoku Turbacz oraz szlaku turystycznego (niebieskiego) z polany Trusiówka w kierunku przełęczy Borek (do potoku Stawieniec). Zarówno na ścieżce edukacyjnej jak i na szlaku turystycznym zastosowano sztuczne ograniczenia zapobiegające zejściu turystów poza trasę oraz zapewniające bezpieczeństwo turystów m.in. mostki, przepusty, bariery, drewniane i kamienne stopnie. Podczas prowadzonych oględzin zweryfikowano skuteczność zastosowanych rozwiązań poprzez obserwację turystów przemieszczających się po ścieżce edukacyjnej i szlaku. Napotkani turyści poruszali się po wyznaczonych do wędrówki trasach, a stan roślinności nie wskazywał na omijanie sztucznych ograniczeń zapobiegających zejściu turystów poza trasę i wydeptywanie tzw. *dzikich ścieżek*. Stan techniczny szlaku oraz ścieżki edukacyjnej nie budził zastrzeżeń, nie stwierdzono ubytków w nawierzchni mogących skutkować schodzeniem turystów ze szlaku lub ścieżki. Ponadto na terenie zarówno ścieżki jak i szlaku występowały inne sztuczne bariery, jak np. sączki, zapory przeciw rumoszowe oraz osadniki rumoszu. Bariery te zabezpieczały nawierzchnię ścieżki i szlaku przed erozją wodną i mechaniczną mogącą skutkować ich uszkodzeniem i w konsekwencji schodzeniem turystów z wyznaczonych tras.

(akta kontroli str. 286-297)

3.4. W okresie objętym kontrolą do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego w Parku upoważnionych było łącznie 22 pracowników GPN, w tym dwóch strażników Parku. Wszyscy ww. pracownicy posiadali, stosownie do § 3 rozporządzenia Prezesa

⁵⁹ Nr 16/2019 z 1 kwietnia 2019 r., 14/2020 z 15 czerwca 2020 r., 5/21 z 8 kwietnia 2021 r., 38/2021 z 21 grudnia 2021 r., 3/2022 z 30 marca 2022 r. i 31/2023 z 17 lipca 2023 r.

⁶⁰ Część szlaków i ścieżek posiadają częściowo wspólny przebieg.

⁶¹ Zarządzeniem Dyrektora Parku nr 31/2023 z 17 lipca 2023 r. przekształcono jedną ścieżkę edukacyjną *Partyzancką ścieżką na Turbacz* w szlak spacerowy – dolina Łopusznej – obóz partyzancki *Pod Świnim Czołem*. Łączna długość wskazanych tras nie uległa zmianie.

⁶² 30 października 2023 r.

Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2005 r. w sprawie nadania funkcjonariuszom Straży Parku w parkach narodowych oraz innym pracownikom parków narodowych, którym przysługują uprawnienia funkcjonariusza Straży Parku, uprawnienia do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego⁶³, nadane upoważnienia Dyrektora Parku do nakładania mandatów karnych, z czego 18 osób upoważnienia otrzymało w 2020 r., trzy w 2021 r. i jedna w 2023 r.

(akta kontroli str. 616)

W okresie objętym kontrolą Straż Parku nałożyła 95 grzywnien w drodze mandatu karnego w łącznej wysokości 33,9 tys. zł⁶⁴. Wszystkie nałożone grzywny dotyczyły wykroczeń wskazanych w § 2 rozporządzenia w sprawie Straży Parku, tj. art. 127 pkt 1 lit. a w zw. z art. 15 ust.1 ustawy o ochronie przyrody oraz art. 161 ustawy z 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń⁶⁵, w tym m.in.:

- wjazdu pojazdami mechanicznymi (motocyklami, samochodami, skuterami śnieżnymi) na teren GPN,
- poruszaniu się poza wyznaczonymi szlakami turystycznymi,
- wprowadzaniu psów na teren Parku.

(akta kontroli str. 606-615)

W latach 2019–2023 r. (I półrocze) Straż Parku nie przeprowadzała kontroli podmiotów prowadzących na obszarze GPN działalność gospodarczą, o której mowa w art. 108a ustawy o ochronie przyrody.

(akta kontroli str. 611-615)

3.5. Z informacji otrzymanej od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie wynikało, iż do RDOŚ nie wpłynęło żadne zgłoszenie bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku dotyczącej obszaru GPN.

(akta kontroli str. 285)

3.6. Zagadnienia dotyczące prowadzenia przez Park monitoringu ruchu turystycznego i jego wpływu na stan zachowania przyrody zostały opisane w pkt 3 niniejszego obszaru.

3.7. Dyrektor Parku współpracował z Radą Naukową GPN, w tym przedłożył do opiniowania, zgodnie z art. 98 ust. 3 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody, zadania ochronne i plan ochrony, które uzyskały pozytywną opinię Rady. Ponadto Rada pozytywnie oceniała przedkładane przez Dyrektora plany oraz sprawozdania z działalności naukowej i monitoringowej, a także działalność GPN w zakresie ochrony przyrody. Dyrektor podczas posiedzeń Rady informował jej członków o bieżącej działalności Parku.

(akta kontroli str. 292-297, 892-909)

3.8. W okresie objętym kontrolą GPN udzielił 21 zamówień z zastosowaniem przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁶⁶ lub, po 1 stycznia 2021 r., ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁶⁷. Badaniami kontrolnymi objęto prawidłowość postępowań w sprawie dwóch następujących zamówień:

⁶³ Dz. U. Nr 74, poz. 648, dalej: rozporządzenie w sprawie Straży Parku.

⁶⁴ Z czego w 2019 r. - 10 mandatów w łącznej wysokości 2350 zł, w 2020 r. - 37 mandatów w łącznej wysokości 9150 zł, w 2021 r. - 15 mandatów w łącznej wysokości 4350 zł, w 2022 r. - 29 mandatów w łącznej wysokości 15 950 zł, w 2023 r. (I półrocze) - cztery mandaty w łącznej wysokości 2100 zł.

⁶⁵ Dz.U. z 2023 r. poz. 2119.

⁶⁶ Dz.U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm., dalej: *dawna upzp*.

⁶⁷ Dz.U. z 2023 r. poz. 1605, dalej: *upzp*.

- postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego⁶⁸, o którym mowa w art. 39 dawnej upzp – łączna wartość udzielonego zamówienia 173 742,42 zł brutto,
- postępowanie w trybie podstawowym (bez negocjacji)⁶⁹, o którym mowa w art. 275 pkt 1 upzp - łączna wartość udzielonego zamówienia 121 374,82 zł brutto.

Postępowania te przeprowadzono z zachowaniem przepisów powołanych ustaw i aktów wykonawczych do nich, z wyjątkiem jednego protokołu postępowania, który zawierał błędy oraz wezwania wykonawcy do dostarczenia dokumentów, które GPN mógł uzyskać bezpłatnie z ogólnodostępnej bazy danych. Stwierdzono również, że plan postępowań o udzielenie zamówień na rok 2021 r. został nieterminowo sporządzony i zamieszczony w Biuletynie Zamówień Publicznych oraz na stronie internetowej GPN (zagadnienia szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

W obydwu postępowaniach opisano przedmiot zamówień i oszacowano ich wartości, GPN posiadał zabezpieczone środki finansowe na pokrycie kosztów udzielanych zamówień), dopełniono wymogów związanych z ogłoszeniami postępowań, stosowano zasadę konkurencyjności, podmioty wybrane w postępowaniach przetargowych spełniały wymagania określone w specyfikacji istotnych warunków zamówienia/specyfikacji warunków zamówienia, oferty oceniono z zastosowaniem wskazanych kryteriów, a w zawartych umowach zabezpieczono interes prawny zamawiającego, w szczególności poprzez zawarcie zapisów o karach umownych za nieterminową realizację zamówień.

(akta kontroli str. 5-6, 103-221)

W latach 2019-2023 (I półrocze) w GPN udzielono 75 zamówień, do których nie miały zastosowanie przepisy upzp i dawnej upzp. Zamówień tych udzielono w oparciu o obowiązujący regulamin udzielania zamówień publicznych w Gorczańskim Parku Narodowym (dalej: regulamin). Badaniami kontrolnymi objęto prawidłowość postępowań w sprawie dwóch zamówień⁷⁰, w tym jednego z 2021 r. (wartość udzielonego zamówienia 37 785,60 zł brutto) oraz jednego z 2022 r. (wartość udzielonego zamówienia 11 435,31 zł brutto). Obydwa postępowania przeprowadzono zgodnie z obowiązującym regulaminem, zapewniając dostęp potencjalnych wykonawców do zamówienia.

(akta kontroli str. 7-9, 43-102)

3.9. W latach 2019-2023 (I półrocze) w GPN prowadzono, stosownie do art. 8b ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie przyrody, liczne działania edukacyjne, także informacyjne i promocyjne związane z przyrodą parku i potrzebą jej ochrony. Działania te skierowane były m.in. do społeczności lokalnej, dzieci i nauczycieli oraz turystów odwiedzających GPN

Na działania te składały się m.in.:

- wystawy przyrodnicze w Ośrodku Edukacyjnym,
- szkolenia dla przewodników beskidzkich,
- ferie z GPN (otwarte zajęcia dla rodzin i turystów indywidualnych oraz grup zorganizowanych),
- publikacja informatora dla nauczycieli i organizatorów wycieczek edukacyjnych prezentujący ofertę Ośrodka Edukacyjnego GPN (nakład 10 000 egzemplarzy w języku polskim i 2000 w języku angielskim),
- plenerowe imprezy edukacyjne m.in.: *Niedziela z Gorczańskim Parkiem Narodowym, Majówka w Gajówce, Bliskie spotkania z gorczańską przyrodą,*

⁶⁸ Działania ochrony przyrody metodami gospodarki leśnej i innych działań prowadzonych na terenie GPN w 2020 r. – Suszarnia remont (postępowanie znak: 271-04/2020).

⁶⁹ Prace budowlane w ramach projektu pn. Działania ochrony przyrody metodami gospodarki leśnej i inne działania prowadzone na terenie Gorczańskiego Parku Narodowego w 2021 r. (postępowanie znak: 271-6/2021).

⁷⁰ 1) *Dostawa feromonów w 2021 r.*, 2) *Oczyszczanie szlaków i ścieżek edukacyjnych ze śmieci w 2022 r.*

- plenerowe warsztaty przyrodnicze pn. *Święto buka* skierowane do uczniów szkół podstawowych organizowane wspólnie z Nadleśnictwem w Nowym Targu,
- organizacja wystawy fotograficznej pn. *Gorce w Naturze 2000*,
- wydawanie czasopisma dla dzieci i młodzieży pt. *Salamandra* zamieszczanego w formie pliku pdf na stronie internetowej,
- publikowanie postów na Facebooku,
- zamieszczanie filmów z fotopułapek oraz filmów edukacyjnych na kanale Parku w serwisie YouTube.

(akta kontroli str. 266-284)

3.10. Odnosząc się do kwestii trudności, jakie napotyka GPN w trakcie realizacji zadań związanych z ochroną przyrody i udostępnianiem Parku, Dyrektor wyjaśnił, że najpoważniejszym czynnikiem ograniczającym realizację tych zadań były środki finansowe. GPN otrzymywał corocznie dotację celową z budżetu państwa, która zabezpieczała jedynie wynagrodzenia pracownicze wraz z pochodnymi, a tylko częściowo umundurowanie i zobowiązania wobec pracowników związane z bhp, podatki (leśny, rolny, od nieruchomości), energię elektryczną, gaz i paliwo, a także inne wydatki związane z administracją. Niedobory te musiały być uzupełniane przychodami własnymi Parku, które jednak były w niskiej wysokości. Przychody własne pochodzą głównie ze sprzedaży drewna stanowiącego czynny posusz kornikowy, którego zasoby jednak z każdym rokiem obniżają się. Drugie znaczące źródło przychodów stanowią wpływy z biletów, które z roku na rok zwiększały się, jednak nie były i nie będą w stanie pokryć wszystkich niedoborów w środkach budżetowych. Dyrektor wyjaśnił, że w związku z niewystarczającą ilością środków na realizację bezpośrednich zadań związanych z ochroną przyrody i udostępnianiem Parku, finansowane one były z uzyskanych źródeł zewnętrznych m.in. dopłat z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, środków Funduszu Leśnego będącego w dyspozycji Lasów Państwowych oraz innych funduszy celowych (Narodowy Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Euroregion Tatry, środki UE). Wśród trudności w trakcie realizacji zadań związanych z ochroną przyrody i udostępnianiem Parku Dyrektor wymienił także strukturę własności Parku. Spora część gruntów (głównie ekosystemów nieleśnych) stanowiła wartość prywatną, a ich właściciele nie byli zainteresowani użytkowaniem gorcezańskich polan, w wyniku czego następowała sukcesja lasu i bardzo dużego obniżenia różnorodności przyrodniczej tych ekosystemów. Innym problemem, w ocenie Dyrektora, był brak chętnych na prace specjalistyczne, w wyniku czego nie dało się wyłonić wykonawców w ogłaszanych przetargach. Jednym z rozwiązań przeciwdziałających tym tendencjom mogłoby być oferowanie bardziej atrakcyjnych wynagrodzeń.

(akta kontroli str. 266, 273-275)

3.11. W Rozdziale 8 Planu ochrony pn. *Określenie sposobów monitoringu realizacji zadań ochronnych oraz ich skutków na obszarze NATURA 2000 Ostoja Gorceńska oraz na obszarze NATURA 2000 Gorce, w częściach pokrywających się z obszarem Parku* wskazano częstotliwość monitoringu skutków realizowanych zadań ochronnych danego działania ochronnego i przedmiotu ochrony tj.

- Zachowanie siedliska przyrodniczego 6230 Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion – płaty bogate florystycznie) – co cztery lata,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) – co cztery lata,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) – co cztery lata,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 6520 Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*) – co cztery lata,

- Zachowanie siedliska przyrodniczego 7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) – co cztery lata,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea) – co cztery lata,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk – co cztery lata,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 8220 Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami *Androsacion vandellii* – co pięć lat,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 8310 Jaskinie niedostępne do zwiedzania – co pięć lat,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) – co pięć lat,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*) – co pięć lat,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe – co pięć lat,
- Zachowanie siedliska przyrodniczego 9410 Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis*, część – zbiorowiska górskie) – co pięć lat,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku 1386 bezlist okrywowy (*Buxbaumia viridis*) – co roku,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku 1361 ryś (*Lynx lynx*) – co roku,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku 1352 wilk (*Canis lupus*) – co roku,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku 1354 niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*) – co roku,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku 1355 wydra (*Lutra lutra*) – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku 1193 kumak górski (*Bombina variegata*), – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku 2001 traszka karpacka (*Triturus montandoni*) – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku 4014 biegacz urozmaicony (*Carabus variolosus*) – co pięć lat,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A104 jarząbek (*Tetrastes bonasia*) – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A108 głuszczyk (Tetrao urogallus) – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A217 sóweczka (*Glaucidium passerinum*) – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A223 włośnica (Aegolius funereus) – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A220 puszczyk uralski (*Strix uralensis*) – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A234 dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*) – co pięć lat,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A236 dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*) – co pięć lat,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A239 dzięcioł biało-grzbiety (*Dendrocopos leucotos*) – co pięć lat,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A241 dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*) – co pięć lat,

- Poprawa warunków rozwoju gatunku A259 siwerniak (*Anthus spinoletta*) – co cztery lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A320 muchołówka mała (*Ficedula parva*) – co pięć laty,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A091 orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*) – co pięć lat,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A215 puchacz (*Bubo bubo*) – co trzy lata,
- Poprawa warunków rozwoju gatunku A282 drozd obrożny (*Turdus torquatus*) – co trzy lata.

(akta kontroli str. 448-509, 510-547, 886-889)

Ponadto w rozdziale 9 Planu ochrony pn. *Określenia sposobów monitoringu stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony Obszaru Natura 2000 Ostoja Gorczańska oraz obszaru Natura 2000 Gorce, w częściach pokrywających się z obszarem Parku* wskazano do realizacji monitoring następujących gatunków⁷¹ tj.:

- Bocian czarny Bocian czarny (*Ciconia nigra*) – co roku,
- Trzmielojad (*Pernis apivorus*) – co trzy lata,
- Cietrzew (*Lyrurus tetrix*) – co roku,
- Nocek duży (*Myotis myotis*) – co trzy lata,
- Podkowiec mały (*Rhinolophus hipposideros*) – co trzy lata,
- Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*) – co trzy lata,
- Zalotka większa (*Leucorrhinia pectoralis*) – co pięć lat,
- Poczwarówka zwężona (*Leucorrhinia pectoralis*) – co trzy lata.

GPN prowadził monitoring przyrodniczy zgodnie z częstotliwością założoną w Planie ochrony przyrody, w tym m.in.:

- corocznie monitoring głuszca, wilka, rysia, niedźwiedzia,
- w 2018 i w 2023 r. monitoring górskich i niżowych muraw bliźniczkowych,
- w 2017 r. i w 2022 r. monitoring kwaśnych buczyn,
- w 2018 r. i w 2021 r. monitoring traszki karpackiej oraz kumaka górskiego,
- w 2023 r. monitoring niżowych i górskich świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie.

(akta kontroli str. 471-498, 623-666, 886-889)

Odnosząc do się do niewykonania corocznego monitoringu wskazanych w Planie ochrony gatunków zwierząt (cietrzewia i bociana czarnego), Kierownik Pracowni Naukowo-Edukacyjnej GPN wyjaśnił, że:

- *bocian czarny - od ponad 30 lat nie stwierdzono na terenie GPN gniazdowania. Został wpisany na listę gatunków GPN na podstawie danych z lat 90., kiedy po południowej stronie Gorców w Dolinie Łopusznej stwierdzone zostało jedno gniazdo. Widywany regularnie w korytach rzek okalających Park, a nawet wewnątrz Parku na większych ciekach, ale tylko jako żerujący. Monitoring, tylko w zakresie występowania gatunku jest związany z jego obserwacjami dokonywanymi podczas codziennych obowiązków służb terenowych i pracowników merytorycznych Parku;*
- *cietrzew - stwierdzony po raz ostatni na przełomie lat 80/90 na terenie Parku. Wpisany na listę zwierząt GPN, na podstawie historycznych doniesień jako gatunek potencjalny, także ze względu na utrzymującą się od lat populację cietrzewia w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej. Nie ma podstaw do prowadzenia regularnego monitoringu bez potwierdzenia bytności na terenie Parku, dlatego też w obserwacjach przyrodniczych prowadzonych przez służby terenowe*

⁷¹ Poza wymienionymi w zadaniach w rozdziale 8 Planu ochrony.

i merytorycznych pracowników zwraca się jedynie uwagę na możliwość wystąpienia tego gatunku.

Dyrektor, odnosząc się do monitoringu zadań ochronnych bezlistu okrywowego, wyjaśnił, że *monitoring powinien być coroczny i opierać się na liczbie stwierdzonych stanowisk – tych w roku 2022, ani w 2023 nie stwierdzono, lecz siedlisko pozostaje w stanie zadowalającym, podlega naturalnym procesom przyrodniczym w strefie ochrony ścisłej.* Ponadto Kierownik Pracowni Naukowo-Edukacyjnej GPN wyjaśnił, że *jak wskazują wyniki ostatniej inwentaryzacji w ramach PMS jest to gatunek efemeryczny⁷², który w zależności od warunków środowiskowych pojawia się nieregularnie. Podstawą ochrony gatunku jest zapewnienie mu właściwych siedlisk, tj. zasobów grubowymiarowego martwego drewna, właściwego ocienienia pod okapem naturalnych lasów. Wszystkie te warunki są w GPN spełnione, więc potencjalnie ma optymalne warunki rozwoju.*

(akta kontroli str. 880-881, 931-936)

Odnosząc do się do niewykonania dotychczas monitoringu wskazanych w Planie ochrony gatunków zwierząt tj. zalotki większej, traszki grzebieniastej, nocka dużego oraz podkowca małego, Dyrektor wyjaśnił, że nie potwierdzono obecnie ich występowania na terenie GPN. Jak dodał, w przypadku pozostałych tj. torfowisk wysokich z roślinnością torfotwórczą, ziólorośli górskich, ścian skalnych i urwisk krzemianowych ze zbiorowiskami monitoring zaplanowano na lata 2025-2026, natomiast wydry na okres zimowy 2024/2025, zgodnie z częstotliwością wskazaną w Planie ochrony.

(akta kontroli str. 911-914)

W związku z wynikami prowadzonego monitoringu modyfikowano działania ochronne m.in. poprzez:

- powiększenie strefy ochrony ścisłej o 400 ha,
- ograniczenie powierzchni zabezpieczeń młodych drzew od presji jeleniowatych,
- zmianę systemu monitoringu liczebności populacji kornika drukarza za pomocą pułapek feromonowych,
- dostosowanie sposobu ochrony (działań ochronnych) do gatunku zasiedlającego zbiornik,
- opóźnianie rozpoczęcia zakładanych do realizacji prace (sierpień, wrzesień) w sąsiedztwie obszarów kluczowych dla Wilka szarego, Rysia europejskiego, wykorzystywanych przez samice wychowujące młode (cel - zachowanie spokoju w ostoi),
- korzystanie z danych z monitoringu Rysia europejskiego, podczas wydawania zezwoleń na prowadzenie badań naukowych na terenie GPN.

(akta kontroli str. 886-889)

Park, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 31 ustawy o ochronie przyrody (w brzmieniu obowiązującym do 16 października 2023 r.) w zakresie przekazywania GDOŚ oceny realizacji celów ochrony obszaru Natura 2000 (w granicach GPN), przesłał:

- 30 lipca 2018 r. raport w odniesieniu do specjalnego obszaru ochrony gatunków i siedlisk Natura 2000 *Ostoja Gorczańska* PLH 120018,
- 25 października 2018 r. raport w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 *Gorce* PLB 12 0001 (jednocześnie raportu takiego nie przesłano do GDOŚ w 2021 r. – zagadnienia szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

Raporty zawierały m.in. informację o zagrożeniach i podjętych przez Park działaniach

⁷² Krótkotrwały, szybko przemijający.

ochronnych w stosunku do gatunków, siedlisk i ptaków występujących na ww. obszarach.

(akta kontroli str. 818-879)

Ponadto w latach 2019-2023 pracownicy Parku weryfikowali na bieżąco realizację zadań mających na celu zachowanie i ochronę różnorodności biologicznej poprzez:

- kontrole realizacji zadań wykonywanych na obszarze ochrony czynnej lub ścisłej (np. w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków turystycznych) wynikających z zapisów zadań ochronnych lub planu ochrony,⁷³
- kontrole w ramach patroli ochronnych,⁷⁴
- kontrole wykonywane w ramach zaplanowanych prac inwentaryzacyjno-monitoringowych, których wyniki ukazywane były w corocznej sprawozdawczości w postaci *Sprawozdań z działalności naukowej i monitoringowej*.

(akta kontroli str. 266-284)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W protokole postępowania o udzielenie zamówienia w trybie przetargu nieograniczonego znak: 271-04/2020 w pkt 2 ppkt 3 wskazano błędną wartość zamówienia (864 977,63 zł zamiast 200 218,00 zł) oraz błędną nazwę zadania (*Trzykrotna impregnacja olejem skalnym drewnianego pokrycia dachu schronu leśnego Łonna zamiast Przebudowa dachu budynku magazynu p.poż. tzw. „Suszarni” w Porębie Wielkiej*). Ponadto protokół ten nie został wypełniony w pkt 3, pkt 4 lit. D, pkt 8, pkt 13 ppkt 1 i 2, pkt 23, pkt 24. Powyższe było działaniem nierzetelnym.

(akta kontroli str. 103-115, 210-215)

Dyrektor GPN wyjaśnił, że powyższe było spowodowane omyłką wynikającą z pracy na wcześniejszym dokumencie. Jednocześnie 15 listopada 2023 r. tj. w trakcie kontroli NIK, sporządzono korektę ww. protokołu.

(akta kontroli str. 222-224, 761-773)

2. W postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego znak: 271-04/2020 wezwano wybranego w tym postępowaniu wykonawcę do przedłożenia dokumentów z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) lub innego rejestru, co stanowiło naruszenie art. 26 ust. 6 dawnego upzp, zgodnie z którym wykonawca nie jest obowiązany do złożenia oświadczeń lub dokumentów potwierdzających okoliczności, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1 i 3 upzp, jeżeli zamawiający posiada oświadczenia lub dokumenty dotyczące tego wykonawcy lub może je uzyskać za pomocą bezpłatnych i ogólnodostępnych baz danych, w szczególności rejestrów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

Należy zauważyć, że żądane od wykonawcy dane z CEIDG, GPN mógł uzyskać bezpłatnie z ogólnodostępnej bazy danych dostępnej pod adresem www.ceidg.gov.pl

(akta kontroli str. 201, 210-215)

Dyrektor wyjaśnił, że wymóg przedstawienia dokumentów z CEIDG zawarty był w specyfikacji istotnych warunków zamówienia. Całe postępowanie prowadzone było przez firmę zewnętrzną, z którą GPN współpracował i według jego wiedzy gwarantowała jakość pod względem merytorycznym i prawnym, stąd mimo zapisów art. 26 ust. 6 upzp, zastosowane zostało wezwanie do przedłożenia dokumentów.

⁷³ Kontrole dokumentowano w dziennikach czynności, a prowadzone były przez Zastępcę Dyrektora, pracowników Zespołu Ochrony Przyrody, Zespołu Edukacji i Udostępniania Parku, terenowej Służby Parku - leśniczych i podleśniczych oraz Komendanta Straży Parku. W ciągu każdego roku pracownicy przeprowadzają po ok. 50 kontroli a terenowa Służba Parku - leśniczowie po około 50-150 kontroli terenowych.

⁷⁴ Jak wyżej.

Przygotowujący postępowanie wyszedł z założenia, że należy utrzymać przejrzystość i transparentność postępowania, a samo wezwanie nie jest naruszeniem prawa.

(akta kontroli str. 225-226)

3. Plan postępowań o udzielenie zamówień w 2021 r. został sporządzony i zamieszczony w Biuletynie Zamówień Publicznych oraz stronie internetowej GPN w dniu 18 listopada 2021 r. Powyższe stanowiło naruszenie art. 23 ust. 1 upzp, zgodnie z którym plan postępowań sporządza się nie później niż w terminie 30 dni od dnia przyjęcia planu finansowego i zamieszcza go w BZP oraz na stronie internetowej zamawiającego. Należy zauważyć, że plan finansowy GPN został przyjęty 20 stycznia 2021 r.)

(akta kontroli str. 206-208, 216-221)

Dyrektor wyjaśnił, że brak terminowego sporządzenia i publikacji planu postępowań ubiegł jego uwadze, a wynikał z faktu, że w znacznej części roku 2020 i 2021 osoba odpowiedzialna w GPN za przeprowadzania postępowań o udzielenie zamówień publicznych przebywała najpierw na urlopie macierzyńskim, a później wypoczynkowym, a zagadnienia związane z samymi postępowaniami przetargowymi powierzono firmie zewnętrznej.

(akta kontroli str. 222-224)

4. Dyrektor Parku nie przedłożył w wymaganym terminie Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska oceny realizacji ochrony obszaru Natura 2000 *Gorce* PLB 120001 w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków, zawierającej informacje dotyczące podejmowanych działań ochronnych oraz wpływu tych działań na stan ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, a także wyniki monitorowania i nadzoru tych działań. Stosownie do art. 31 ustawy o ochronie przyrody (w brzmieniu obowiązującym do 16 października 2023 r.), sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 sporządza i przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, co trzy lata w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków, ocenę realizacji ochrony obszaru Natura 2000. Sporządzona w 2018 r. ocena została przekazana do GDOŚ 25 października 2018 r., natomiast ocena sporządzona w 2021 r. została przekazana dopiero 28 listopada 2023 r. tj. w trakcie czynności kontrolnych NIK.

(akta kontroli str. 854-879, 947-948, 963-1015)

Dyrektor wyjaśnił⁷⁵, że w roku 2021 wykonano monitoring wybranych gatunków ptaków będących przedmiotem ochrony w PLB 120001 *Gorce* w granicach GPN, a zdobyte dane pozwoliły na ocenę realizacji ochrony obszaru, a także ocenę podejmowanych działań ochronnych i ich wpływu na gatunki. Jak dodał, GPN nie przesłał do GDOŚ na przełomie roku 2021/2022 ww. oceny, z uwagi na fakt, że GDOŚ nie zwrócił się do Parku o udostępnienie przedmiotowej informacji, tak jak miało to miejsce w roku 2018.

(akta kontroli str. 806-807)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2019-2023 (do końca III kwartału) na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej GPN prawidłowo realizowano działania ochronne wynikające z Planu ochrony oraz Zadań ochronnych.

Kanalizowanie ruchu turystycznego odbywało się za pomocą odpowiednio zabezpieczonej i utrzymanej w odpowiednim stanie technicznym sieci ścieżek edukacyjnych oraz szlaków turystycznych.

W okresie objętym kontrolą Dyrektor rzetelnie współpracował z Radą Naukową GPN, przedkładając do jej opiniowania wymagane dokumenty.

⁷⁵ Wyjaśnienia z 20 listopada 2023 r.

Monitoring poszczególnych siedlisk i gatunków oraz skutków realizacji zadań ochronnych prowadzony był z częstotliwością założoną w Planie ochrony, a w jego wyniku modyfikowano działania ochronne.

Dwa skontrolowane zamówienia, do których nie miały zastosowanie przepisy upzp i dawnej upzp, przeprowadzono w sposób zapewniający przejrzystość postępowania i wyboru wykonawcy. Wydatkowanie środków publicznych na te cele było zgodne ze wskazaniami art. 44 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁷⁶.

Stwierdzone przez NIK nieprawidłowości, dotyczące postępowań o udzielenie zamówień publicznych oraz nieprzekazania w 2021 r. oceny realizacji ochrony obszaru Natura 2000 *Gorce* PLB 120001 w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków, miały charakter formalny i nie miały wpływu na ocenę niniejszego obszaru.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o zwiększenie nadzoru nad prowadzonymi w GPN postępowaniami o udzielenie zamówień publicznych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, 30 listopada 2023 r.

Kontrolerzy:

Rafał Rossowski
specjalista kontroli państwowej

Aleksander Podsiadło
specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie
/-/
Marcin Kopeć
Wicedyrektor

⁷⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.